

Konsonanty češtiny

		Místo tvoření (= cíl pohybu aktivního artikulačního orgánu)														Akustické/auditivní hledisko	
		labiální				alveolární				palatální		velární		laryngální			
		bilabiální		labiodent.		prealveol.		postalveol.		c	ɟ	k	g	ʔ			
Způsob tvoření	okluzivy	orální	p	b			t	d			c	ɟ	k	g	ʔ		explozivy
		nazální		m		ɱ		n				ɲ		ŋ			sonory
	semiokluzivy						ts	dz	tʃ	dʒ							afrikáty
	konstrikтивы (frikativy)				f	v	s	z	ʃ	ʒ			x	ɣ		ħ	frikativy
	vibranty	frikativní							ʀ	ʁ							
								r									
aproximanty	centrální										j					sonory	
	laterální							l									
Znělost (+ znělé, – neznělé)			-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	
		labium (dolní ret)				apex (hrot)				dorzum (hřbet)				glottis (hlasivky)			
		lingva (jazyk)															
Aktivní artikulační orgán nebo jeho část																	

Poznámky

Centrálnost/laterálnost odkazuje na činnost jazyka, a proto je relevantní jen pro hlásky jím tvořené. V češtině je rozdíl v centrálnosti a laterálnosti využíván jen u aproximant, ostatní konsonanty jsou centrální. V jiných jazycích však mohou být laterální i frikativy, a proto je nutné centrálnost/laterálnost určovat.

Semiokluzivy, konstrikтивы (frikativy, aproximanty a vibranty) jsou všechny orální, tj. nazálnost je v češtině využita pouze u okluziv. Opět je nutné určit, protože v jiných jazycích může být situace odlišná.

Ráz (laryngální/glotalní okluziva) je v tabulce zařazen pod orální okluzivy, ale orální okluziva to vlastně není! Orální znamená artikulováno v dutině ústní, ale ráz je tvořen v dutině hrdelní. V tabulce je zařazen mezi orální okluzivy jen pro zjednodušení celé tabulky. Ráz je dále z principu jen neznělý, protože je tvořen tak, že jsou hlasivky zcela sevřené. Znělé hlásky jsou takové, při nichž hlasivky vibrují, což tedy se sevřenými hlasivkami není možné.

Vokály češtiny		Horizontální posun jazyka					
		přední (anteriorní)		střední (centrální)		zadní (posteriorní)	
Vertikální posun jazyka	vysoké (zavřené)	i	i:			u	u:
	středové	ɛ	ɛ:			o	o:
	nízké (otevřené)			a	a:		
Délka		krátké	dlouhé	krátké	dlouhé	krátké	dlouhé
Zaokrouhlení rtů		nezaokrouhlené (nelabializované)				zaokrouhlené (labializované)	

Diftongy (dvojhlásky): ou, au, eu

Poznámky

Z akustického/auditivního hlediska vokály tvoří samostatnou třídu hlásek, ale mohly by pro zjednodušení být chápány jako sonory.

Vokál [i:] je v češtině z artikulačního hlediska o něco vyšší než [i], proto jsou v IPA užity jiné znaky.

Vysoké vokály bývají někdy označovány jako „zavřené“ a nízké jako „otevřené“. U středových vokálů je také možné rozlišovat mezi středově zavřenějšími a středově otevřenějšími. Jelikož má čeština jen jeden typ středových vokálů, stačí určit, že jsou středové.

Příklad klasifikace hlásek, které jsou vyslovovány ve slově *žabky*:

[ʒ] = konsonant, znělá orální centrální postalveolární konstriktiva, (z akustického hlediska) frikativa

[a] = vokál, nízký střední nezaokrouhlený krátký, (z akustického hlediska) sonanta

[p] = konsonant, neznělá orální bilabiální okluzíva, (z akustického hlediska) exploziva

[k] = konsonant, neznělá orální centrální velární okluzíva, (z akustického hlediska) exploziva

[i] = vokál, vysoký přední nezaokrouhlený krátký

Poznámky

Fonetická transkripce vychází z výslovnosti, nikoliv z pravopisu! Proto slovo *žabky* neobsahuje hlásku [b], ačkoliv se v jeho pravopisném zápisu objevuje stejné písmeno jako ve slově *bába*.

Někdy se u konsonantů určuje, zda jsou párové (= mají znělostní protějšek, v češtině okluzivy, semiokluzivy, konstriktivy a [ʀ] + [ʀ̥]), nebo nepárové (nemají znělostní protějšek, v češtině nazály, [r], [l] a [j]). Párovost je ovšem závislá na konkrétním jazyce, není to artikulační nebo akustická vlastnost hlásek. Např. v češtině jsou nazály nepárové, ale ve velštině jsou párové, protože velština má neznělé nazály.